

LA NISSAGA DELS PICHOT

UNA CONVERSA AMB EL PINTOR ANTONI PICHOT
ENS PORTA A L'ORIGEN D'UNA FAMÍLIA ON LA
MÚSICA TAMBÉ HA ESTAT SEMPRE PRESENT

Després d'algunes setmanes de pluges intenses, arribem a Cadaqués un magnífic dia assolellat. Aparquem el cotxe pensant que hem arribat ja a la platja de sa Conca. Gràcies a les indicacions d'una vianant que resulta ser cosina d'Antoni Pichot —curiosa coincidència—, arribem a casa de l'il·lustre pintor. Ens rep al jardí amb un somriure amable, segurament el mateix amb què el seu pare, com ens explicarà més tard, rebia a França els refugiats que fugien de la Guerra Civil.

FOTO: PEPI TO PICHOT @ IRONÉS

LLUÍS BRUGUÉS I ELISENDA VIDAL > TEXT

Només d'entrar a casa d'Antoni Pichot percebem la sensibilitat dels artistes que hi han viscut durant anys i dels que, en algun moment, n'han estat hostes, com Hugué, Malats, Vives, Rusiñol, Utrillo, Segovia, García Lorca, Granados i un llarg etcètera. Antoni Pichot de seguida ens parla de Picasso, que deia que «en una casa s'ha de poder estar a la cuina». I així ens rep, en una àmplia i còmoda cuina on mantenim una conversa afable i interessant que de seguida ens porta a la pintura i després a la música i a l'origen d'aquesta casa de la platja de sa Conca. Les paraules d'Antoni Pichot mostren un home especialment modest, satisfet de parlar dels seus avantpassats i gran coneixedor de Salvador Dalí, malgrat que, segons ens confessa, mai ha escrit sobre el genial pintor. Tan sols amb el que discretament ens deixa entreveure i ens explica sobre ell, deduïm

que, sens dubte, aquesta obra es llegiria amb interès al món sencer.

Precisament Salvador Dalí, que des del seu inici com a pintor va estar lligat a la família Pichot, va ser testimoni del vessant musical de la família. El 1920, amb tan sols 16 anys, Dalí pintà Ricard Pichot, pare del nostre amfitrió, Antoni Pichot, tocant el violoncel. Amb aquesta obra el cognom quedà marcat per sempre més entre la música i la pintura. El vincle amb Dalí ha perdurat fins als nostres dies. I és que Antoni Pichot (artísticament, Pitxot) és l'únic pintor que té l'honor d'exposar permanentment al

Antoni Pichot (artísticament, Pitxot) és l'únic pintor que té l'honor d'exposar permanentment al costat de Salvador Dalí al Teatre-Museu figuerenc que porta el seu nom

costat de Salvador Dalí al Teatre-Museu figuerenc que porta el seu nom.

Els Pichot i Cadaqués

Parlar dels Pichot és, sobretot, parlar de pintura, de l'impressionisme i del modernisme de Ramon Pichot, oncle dels pintors Pichot més contemporanis. Pichot és pintura, és Cadaqués, és el blanc i el blau del mar i les pedres de les seves platges, és creació en color i la sensibilitat de l'artista que neix per vocació i per tradició. Perquè Pichot és, per damunt de tot, sinònim d'art i d'artistes; artistes que s'expressen pintant però també a través de la música. És precisament als músics Pichot a qui hem volgut dedicar aquestes ratlles.

La relació dels Pichot amb Cadaqués s'inicià ja a final del segle XIX, quan el matrimoni barceloní format per Ramon Pichot Mateu, dedicat a la importació i exportació de colonials, i Antònia Gironès Bofill va decidir construir una casa a la població, per complir el desig

>> *Drets d'esquerra a dreta: Mercè Pichot Gironès, Ricard Pichot Gironès, Eladi Costa, Ramon Pichot Gironès, Laura Gargallo (Germaine), Lluís Pichot Gironès. Asseguts: Eduard Marquina, Maria Pichot Gironès (Maria Gay), el nen Lluís Marquina Pichot, Antoni Pichot Gironès, Isabel Gay Pichot, personatge no identificat, Pepito Gay Pichot, Ramon Pichot Mateu, Antònia Gironès Bofill, Maria Gay Pichot, Àngela Gironès. 1908.*

d'Antònia de retrobar-se amb el seu origen. D'aquesta manera, els Pichot es convertiren en els primers estiuejants de Cadaqués. Aquest fet creà la base sòlida sobre la qual es van formar tota una família d'artistes vinculats a Cadaqués que de bon principi van cridar l'atenció dels habitants de la població.

I és que, tal com ens diu Antoni Pichot, la casa a la punta d'es Sortell, a la badia de Cadaqués, generava comentaris entre la gent del poble. Com que hi vivia una família nombrosa, en deien *la casa de la colla dels 20*, i quan arribava algú amb aspecte una mica estrofolari corria la brama que es tractava d'«un altre Pitxot».

Els Pichot-Gironès

El matrimoni Pichot-Gironès va tenir set fills. Els tres petits, Maria Lourdes, Lluís i Ricard, es van dedicar a la música. Això comportà que el seu pare, Ramon Pichot, fes construir una casa al costat

perquè els seus fills hi poguessin assajar, que va ser anomenada *la casa de la música*.

Els que avui hi viuen, a la casa de sa Conca, deuen sentir encara la veu de Maria Lourdes i el so de Lluís i Ricard amb els seus instruments de corda. La resta de germans es decantaren per altres professions, però tota la família tenia coneixements musicals.

La forta personalitat de Maria Lourdes es va manifestar en diverses ocasions, com quan va ser detinguda pel seu repertori catalanista o quan es va encarar al públic del Liceu

>> *Trio Pichot-Bonaterre. D'esquerra a dreta, Ricard Pichot, Lluís Pichot i Lluís Bonaterre. Arxiu Antoni Pichot.*

Josep Pichot (Figueres, 1869-1921), també conegut com *Pepito*, era el primogènit dels set fills. Començà els estudis de dret, però els va abandonar per dedicar-se al que realment li agradava: l'horticultura i la jardineria. Gran amic del notari Dalí, va construir un jardí a la casa familiar del carreró de la Barceloneta de Figueres. Josep és especialment conegut per haver promogut la creació del parc Bosc de Figueres. Curiosament, es va casar amb la germana de la seva mare, Angeleta Gironès Bofill. Amb el temps,

ARXIU ANTONI PICHOT.

AUTOR DESONNEUR [1922]. COL·LECCIÓ: HOTEL TERRAZA - ROSES

>> Ricard Pichot oferint un concert a un grup de gall dindis i, a la dreta, el violinista Lluís Pichot l'any 1922 al port d'en Ferris, a l'Escala.

Josep es convertí en el gestor i administrador de la seva germana mezzosoprano Maria Lourdes. Tot i que no es dedicà a la música, en va ser un gran amant. No en va l'escriptor Josep Pla havia dit d'ell que era «el més artista de tots».

El segon fill del matrimoni, Mercè, es casà amb el periodista, poeta i novel·lista Eduard Marquina. Van viure a Madrid, on ell destacà com a escriptor en llengua castellana. Mercè Pichot va morir a Madrid als 83 anys.

El seu fill, Lluís Marquina Pichot (Barcelona, 1904 - Madrid, 1980) va ser director, guionista i productor de cinema.

Ramon Pichot (Barcelona, 1872 - París, 1925) va iniciar la nissaga de pintors Pichot i la seva perpètua vinculació amb Salvador Dalí. I és que precisament Ramon va ser qui determinà la vocació de l'il·lustre pintor i l'influí perquè es dedicés plenament a la pintura.

De tots els germans, del que es tenen menys dades és d'Antoni Pichot Gironès. Home d'una gran simpatia i bondat, segons ens explica ara el seu nebot, es va exiliar i va morir a Cuba abans dels 30 anys.

Tot i que es tracta d'una família d'artistes on la música ha estat sempre pre-

sent, són els tres últims germans Pichot els qui van centrar la seva vida en la música i en van fer la seva professió.

Maria Lourdes Pichot, una veu amb personalitat

Encara que també tocava el piano, Maria Lourdes (Barcelona, 1879 - Nova York, 1943) destacà com a mezzosoprano. Vinculada des de jove a l'Orfeó Català, va ser educada pel músic i compositor Joan Gay. Després es traslladà a París, on va rebre classes de la professora Ada Adiny. A partir d'aquí inicià una carrera que la va portar a actuar per teatres de tot el món.

El conegut bandoler Pancho Villa va assaltar un tren només per tenir el privilegi d'escoltar Maria Gay cantant Carmen

En casar-se als 18 anys amb el seu professor Joan Gay Planella, adoptà el seu cognom i es va fer conèixer arreu com Maria Gay. El matrimoni va tenir dues filles i un fill. Amb els anys, Maria Gay va afegir al seu nom el cognom Zenatello, arran del seu casament el 1913 amb el tenor italià Giovanni Zenatello, que havia conegut a la Scala de Milà.

Maria Lourdes era una dona de caràcter, i la seva forta personalitat es va manifestar en diverses ocasions, com quan va ser detinguda pel seu repertori catalanista o quan es va encarar al públic del Liceu. Era l'any 1928, Maria Gay havia estat molt aplaudida per la seva interpretació de *Carmen*, i va sortir reiterades vegades a saludar. Aleshores va pensar a fer sortir també Zenatello, que tenia menys qualitats. En aquell moment el públic va deixar d'aplaudir i ella els va fer una gran botifarra i va marxar enutjada. Aquest caràcter, però, era compensat amb molta generositat. És així com durant la guerra ajudà el seu germà Ricard, que vivia a Perpinyà i acollia refugiats.

El seu nebot Antoni Pichot ens recorda com Maria Lourdes arribava a

Perpinyà «amb un Packard», un cotxe aleshores luxós, i com, per altra banda, s'indignava perquè el seu germà Ramon es decantava per la pintura en comptes de la música.

Durant els seus viatges arreu del món va viure situacions imprevisibles, com la que explica Xavier Cugat a *Mis primeros 80 años* (Dasa, Palafrugell, 1981). Diu el músic gironí que mentre Maria Gay i tota la companyia del Teatre Metropolitan de Nova York viatjaven en tren, contractats pel president de Mèxic, van ser assaltats per 200 bandolers encapçalats per Pancho Villa, amb tiroteig inclòs. Malgrat el gran ensurt dels viatgers, el conegut bandoler va assegurar que només aturaven el tren per tenir el privilegi d'escoltar Maria Gay cantant *Carmen*. El tiroteig va cessar i Maria va cantar com no ho havia fet mai.

Després d'actuar arreu, Maria Lourdes i Zenatello obriren una escola de cant a Nova York, on es van establir definitivament.

Joves i guapos

Els germans Lluís (Barcelona, 1887 – Perpinyà, c. 1963) i Ricard (Figueres, 1888 – Cadaqués, 1973) van portar vides molt paral·leles i sovint van actuar conjuntament.

Tots dos s'iniciaren en la música amb Joan Gay, que es casà amb Maria Lourdes. A més, Lluís va estudiar amb Mathieu Crickboom, Jacques Thibaud i Burdinne Marneffe. Ricard, per la seva banda, fou alumne a París del belga Gillé i de Pau Casals, i a Barcelona de Bonaventura Dini.

De la seva estada a París, mentre estudiaven al Conservatori, la família en conserva alguns records que s'han explicat generació rere generació. Diu Antoni Pichot que «eren joves i guapos, tot s'ha de dir», i que alguns membres de l'alta societat parisenca del moment els convidaven a donar recitals i *soirées*, com també havia fet temps enrere el tenor gironí Llorenç Pagans. En una d'aquestes ocasions, a casa de l'escultor Auguste Rodin, l'artista va obsequiar els germans Pichot amb una de les seves obres, una mà modelada per ell. Els joves la van perdre jugant a pilota en sortir del taller.

>> Ricard i Lluís Pichot assajant. Oli sobre tela. Autor: Ramon Pichot Gironès.

Probablement aleshores eren poc conscients del que havien tingut entre les mans...

Grans intèrprets

La vida artística d'ambdós germans els portà a escenaris de tot Europa. Després de passar moltes estones a la *casa de la música* que havia construït el seu pare i d'una formació sòlida, van formar un trio juntament amb la seva germana Maria Lourdes, que aleshores

tocava el piano. Més tard, Maria deixà la formació i la substituï el professor de música de Badalona Eladi Costa, molt amic de la família. Així va néixer el Trio Català, també anomenat Pichot-Costa. Posteriorment Costa va ser substituït pel reconegut pianista i compositor figuerenc Lluís Bonaterra, i el grup va passar a denominar-se Trio Hispania o també Pichot-Bonaterra. Gràcies als programes de mà als quals hem tingut accés i al ressò de la premsa de l'època, podem deduir fàcilment l'alt nivell interpretatiu que havien assolit. En un d'aquests programes del Trio Català, corresponent a un concert a Girona l'any 1909, hi consten obres de Haydn, Max Bruch, Dvořák, Henryk Wieniawski, Sarasate, així com el *Trio en fa menor* de César Franck, un repertori propi d'una estirp d'absoluta solvència.

La dissolució del Trio arribà arran de la mort de Lluís. El violí Guarnerius de Lluís —*mon enfant*, com l'anomenava ell mateix— va deixar de sonar i tant Lluís

L'escultor Auguste Rodin va obsequiar els germans Pichot amb una de les seves obres, una mà modelada per ell. Els joves la van perdre jugant a pilota en sortir del taller

Bonaterra com Ricard Pichot es van retirar de la vida artística. Tots dos es dedicaren a impartir lliçons dels seus instruments i a donar algun concert esporàdic, gairebé tots benèfics.

Ricard, un músic íntegre i humanitari

Ricard era autor de certes excentricitats que reafirmaven el seu caràcter d'artista, com el concert que va fer l'any 1911. Enfilat en un carro, va oferir un concert a l'aire lliure, vestit de frac, davant d'una colla de galls dindis.

Anys més tard formà duet amb la violoncel·lista portuguesa Guilhermina Suggia (1885-1950), que havia estat parella de Pau Casals entre 1905 i 1912.

El figuerenc Enric Monturiol, resident molts anys a París, va ser un altre dels músics que també acompanyà Ricard Pichot. Precisament, Monturiol era conegut per ser un home polèmic i protagonista de certes situacions conflictives. Entre les nombroses anècdotes que van viure, es recorda encara el dia en què Monturiol va arribar tard al concert i encara va fer esperar el públic durant trenta minuts. I és que abans de començar li van caure les ulleres, se li van trencar i va tornar a l'hotel a buscar-ne unes altres. Mentre ell generava polèmica, tot ens fa pensar que Ricard Pichot devia ser un artista pacient.

Després d'anys de tocar arreu, Ricard Pichot es quedà definitivament a Figueres, i es va casar amb la figuerenca Àngela Soler Bofill. Ella també era professora de piano, i néta del republicà Joan Maria Bofill. Àngela Soler Bofill acompanyava el seu marit al piano i va ser deixeble de Monturiol i de Mercedes Moner, casada amb el prestigiós cirurgià Ernest Vila, l'Ernesto.

Ricard va ser molt popular a Figueres per la seva gran simpatia, a més de ser durant dos anys president de la Unió Esportiva. Arran de la influència del seu cunyat, el poeta Eduard Marquina, va ser representant a Figueres

ARRU ANTONI PICHOT.

>> El nostre entrevistat Antoni Pichot amb Salvador Dalí.

de la Societat d'Autors, càrrec que va mantenir fins a la Guerra Civil.

El 1939 Ricard vivia a Perpinyà juntament amb la seva família. La seva residència, a la vil·la de la route de Canet, Villa Bajole, es convertí en un centre de reunió d'exiliats com Alexandre Deulofeu, Puig Pujades, Jaume Miravittles, Brunet, Varela i molts altres. No en va, en les seves memòries, Deulofeu recorda «el somriure blanc de Pichot», quan aquest els va recollir del camp de concentració per dur-los a casa seva. Allà també va conèixer el poeta mallorquí mossèn Bartomeu Barceló, un altre amant de la música i gran amic del mestre Civil, amb qui va mantenir una interessant cor-

Com amb els seus avis, pares i oncles, sobre els actuals Pichot es manté present una aura amb gust de pentagrama

respondència al llarg de la seva vida. Aquestes cartes es conserven actualment a casa de la família del mestre Civil.

Després de la guerra, Ricard Pichot va deixar la música. Aquells anys d'exili el desvincularen de l'instrument, i el que havia estat deixeble predilecte de Pau Casals abandonà el violoncel, que tant havia estimat. De retorn, va tornar a assumir el càrrec de representant de la Societat d'Autors i va ser destinat a Sant Sebastià, on es traslladà amb tota la família.

El matrimoni Pichot-Soler va tenir dos fills, els pintors Ramon (Figueres, 1924 - Barcelona, 1996) i Antoni (Figueres, 1934); aquest últim actualment viu a l'antiga casa familiar de Cadaqués.

La nissaga de pintors continuà amb Gemma Pichot Sagi (Barcelona,

1956), i el vessant artístic amb l'actor Bruno Oro Pichot (Barcelona, 1978). Però, com amb els seus avis, pares i oncles, sobre els actuals Pichot es manté present una aura amb gust de pentagrama i, sigui quina sigui la seva professió, la pràctica de la música sempre és present a les seves vides. El mateix Antoni Pichot ens confessa, mig rialler, les seves incursions i el seu entusiasme per la guitarra.

Tots ells són el testimoni actual de la vinculació del cognom Pichot amb el món artístic i els hereus d'una nissaga que ha fet de l'art la seva forma d'expressió.

Lluís Brugués i Agustí és doctor en pedagogia i professor titular de música a la UdG i del Conservatori de Música de la Diputació de Girona.

Elisenda Vidal i Comellas és periodista i ha estat redactora dels programes de televisió Nit d'Arts i Pizzicato. És tècnica de gestió cultural al Conservatori de Música de la Diputació de Girona.